

5 bilietas

1. Kas yra įvardis? Kaip įvardžiai skirstomi, kaip kaitomi? Pateikite pavyzdžių.
2. Kokius žinote lietuvių kalbos žodynus – nuo pirmųjų iki šių dienų? Kas yra pirmojo lietuvių žodyno autorius, keliomis kalbomis parašytas? Kokį žodyną sudarė Jokūbas Brodovskis. Kuo patogus naudojimui „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“?

1. Kas yra įvardis? Kaip įvardžiai skirstomi, kaip kaitomi? Pateikite pavyzdžių.

Įvardis

Įvardis – kalbos dalis, kuri daiktą, asmenį ar ypatybę įvardija, bet nepavadina.

Įvardžių skirstymas

1. **Paprastieji** (*jis, ji, savas, tas*)
2. **Įvardžiuotiniai** (*jisai, joji, savasis, tasai*)

Pagal reikšmę įvardžiai skirstomi:

1. **Asmeniniai** (*aš, tu, jis, ji, mes, jūs, jie, jos, tamsta*)
2. **Sangrąžiniai** (*savęs, manęs, tavęs*)
3. **Savybiniai** (*jūsų, mūsų, jos, jo, manas, tavas, saviškis, mano, tavo, savo, kieno, niekieno*)
4. **Parodomieji** (*tas, ta, anas, ana, toks, šitoks, šis, šitas, šioks, anoks*)
5. **Pažymimieji** (*pats, tas pats, tokia pati, kitas, kiekvienas, niekas, pati*)
6. **Klausiamieji-santykiniai** (*kas?, kuris?, koks?, kelintas?, keli?, katras?, kieno?*)
7. **Nežymimieji** (*kažkas, kažkoks, kažkelintas, bet kuris, kažin kas, kai kas, kas nors, keletas, šioks toks*)
8. **Atskiriamieji** (*kitas, kitoks, vienoks, vienas kitas, tam tikras*)
9. **Apibendrinamieji** (*visas, visoks, viskas, niekas, kiekvienas, joks, nė vienas*)

Įvardžių kaityba

Vieni įvardžiai kaitomi giminėmis, skaičiais ir linksniais (*tas – ta; tas – tie; tas, to tam*), antri – skaičiais ir linksniais (*aš – mes; aš, manęs, man*), treči – tik linksniais (*viskas, visko, viskam*).

Kaityba linksniais

Linksniai: vardininkas, kilmininkas, naudininkas, galininkas, įnagininkas, vietininkas. Kilmininko linksnyje rašome nosines, o galininko – ne. Pvz.: *manęs, tavęs, savęs; mane, tave, save; mūsų, jūsų; mus, jus; mudviejų*.

Kaityba skaičiais

Skaičiai (jei turi): vienaskaita (*jis, ji*), daugiskaita (*jie, jos*) ir dviskaita (*judu, judvi, abu, abi*).

Kaityba giminėmis

Giminės (jei turi): vyriškoji, moteriškoji, bevardė arba bendroji (*visa*).

2. Kokius žinote lietuvių kalbos žodynus – nuo pirmųjų iki šių dienų? Kas yra pirmojo lietuvių žodyno autorius, keliomis kalbomis parašytas? Kokį žodyną sudarė Jokūbas Brodovskis. Kuo ypatingas „Lietuvių kalbos žodynas“?

Žodynas ir žodynų rūšys

Žodynas – knyga, kurioje tam tikra tvarka (dažniausiai abėcėlės) pateikiami žodžiai, jų junginiai, terminai su paaiškinimais, iliustracijomis ar vertimais į kitą kalbą. Pirmasis žodį „žodynas“ lietuvių kalboje pavartojo „Anykščių šilelio“ autorius Antanas Baranauskas.

Specialistais žodynus skirsto į tris pagrindines grupes: **enciklopedinius, kalbų (filologinius) ir terminų.**

Žodynų būna įvairių: etimologijos, tarmių, terminų, tarptautinių žodžių, sinonimų, antonimų, rašybos, frazeologizmų, kirčiavimo, slapyvardžių, rašytojų ir kiti žodynai. Vienakalbiai, dvikalbiai, daugiakalbiai (vieno ar kelių tomų). Leidžiami jie įvairiausio pavidalo – staliniai, kišeniniai, miniatiūriniai, kompiuteriniai.

Pirmasis lietuvių kalbos žodynas

Pirmasis lietuvių kalbos žodynas – Konstantino Širvydo trikalbis (lenkų – lotynų – lietuvių) žodynas, išspausdintas 1620 metais. Jame pateikiama apie 6000 lietuviškų žodžių.

Jokūbo Brodovskio rankraštinis žodynas

Jokūbo Brodovskio vokiečių – lietuvių kalbų rankraštinis žodynas – didžiausias XVIII a. lietuvių smulkiosios tautosakos žodynas. Jame gausu šnekamosios kalbos žodžių, sinonimų, bibliinių ir lietuviškų asmenvardžių ir vietovardžių.

„Lietuvių kalbos žodynas“

Iš visų lietuvių kalbos žodynų reikšmingiausias, didžiausias ir išsamiausias yra daugiatomis **„Lietuvių kalbos žodynas“**. Jo sumanytojas ir pirmasis leidėjas yra vienas žymiausių lietuvių kalbininkų **Kazimieras Būga**. Šio žodyno rengimą nuo 1930 metų pratęsė Juozas Balčikonis. Yra išleista 21 tomas.

Šis žodynas nėra panašus į jokių kitus žodynus. Jis apima ir dabartinės bendrinės kalbos, ir visų tarmių, ir senųjų raštų leksiką. Į jų sudėti žodžiai, kuriuos mes vartojame ir dabar, ir kuriuos vartojo mūsų seneliai, proseneliai. Tai gyvasis mūsų šalies turtas, jame – mūsų Tėvynės siela.

Lietuvių kalbos žodynai yra svarbūs ir kalbotyros raidai, ir kalbos praktikai. Jie padeda nustatyti ir įtvirtinti bendrinės kalbos normas, tobulinti valstybinės kalbos vartojimą visose mūsų gyvenimo srityse.